

KIERTÄVÄN PÄIVÄTOIMINNAN OHJAAJAN TYÖMALLI PALOKAN ALUEELLA

Jarmo Korhonen

Opinnäytetyö
Kesäkuu 2010

Sosiaaliala
Sosiaali- ja terveysala



JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES



Tekijä(t) KORHONEN, Jarmo	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 04.06.2010
	Sivumäärä 53	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi KIERTÄVÄN PÄIVÄTOIMINNAN OHJAAJAN TYÖMALLI PALOKAN ALUEELLA		
Koulutusohjelma Sosiaaliala		
Työn ohjaaja(t) KOSKIMIES, Helena		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän kaupungin kehitysvammapalvelut		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kehitysvammaisten henkilöiden kiertävän päivätoiminnan sisältöä ja merkitystä asiakkaan, henkilökunnan ja toimintayksikön kannalta Palokan alueella, Jyväskylässä. Kiertävä päivätoiminta on kokeilussa oleva työmalli kehitysvammaisten henkilöiden päivätoiminnan järjestämiseksi. Tutkimuksen yhteistyötahona oli Jyväskylän kaupungin kehitysvammapalvelut. Tutkimusaineistona oli Palokan alueen kehitysvammapalvelujen neljän toimipisteen henkilökuntien täyttämät kyselylomakkeet.</p> <p>Tutkimus suoritettiin kyselylomakkeiden avulla syksyllä 2009. Toimipisteet valikoituivat tutkimukseen sen mukaan, että kiertävä päivätoiminnan ohjaaja toimii niissä. Kyselylomakkeessa kartoitettiin kiertävän päivätoiminnan merkitystä asiakkaiden, henkilökunnan ja toimintayksiköiden näkökulmasta. Lisäksi lomakkeessa kartoitettiin toiminnan tulevaisuuden näkymiä sekä toiminnan ohjaamiseen vaadittavaa osaamista.</p> <p>Tutkimus oli laadullinen tutkimus. Tuloksia analysoitiin sisällönanalyysin kautta. Vastaajien alkupe- räisistä ilmauksista muodostettiin pelkistyksiä kysymys kysymykseltä. Näistä pelkistyksistä johdettiin luokkia. Pääluokat kertovat kiertävässä päivätoiminnassa toimiviksi todetut asiat sekä asiat, jotka vaativat toiminnassa kehittämistä.</p> <p>Tutkimuksen tulosten mukaan kiertävä päivätoiminta nähtiin kehitysvammaisten sosiaalista integraatiota tukevana sekä kehitysvammaisten elämään uusia virikkeitä ja sisältöä tuovana toimintana. Kiertävän päivätoiminnan nähtiin myös tukevan kehitysvammaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kiertävän päivätoiminnan nähtiin antavan vaihtoehdon kehitysvammaisten päivätoiminnan järjestämiseksi sekä mahdollisuuden erilaisten toimintavaihtoehtojen toteuttamiseen. Tutkimuksen tulosten perusteella kiertävässä päivätoiminnassa korostui yksilöllisyys ja säännöllisesti tapahtuva toiminta.</p>		
Avainsanat (asiasanat) kehitysvammaisuus, päivätoiminta, työtoiminta, osallisuus		



Author(s) KORHONEN, Jarmo	Type of publication Thesis	Date 04062010
	Pages 53	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title THE WORK MODEL OF A CIRCULATING DAYTIME ACTIVITY INSTRUCTOR IN PALOKKA AREA		
Degree Programme Social Services		
Tutor(s) KOSKIMIES, Helena		
Assigned by The mentally disabled persons services in Jyväskylä city		
<p>Abstract</p> <p>The objective of this study was to examine the content and importance from the client, staff and unit perspectives of the circulating daytime activities meant for mentally disabled persons in the Palokka area, Jyväskylä. Circulating daytime activities are an experimental work model for organizing mentally disabled persons' daytime activity. The Jyväskylä City service unit for mentally disabled persons collaborated in this study. The data for the study came from the personnel of four disability service units in the Palokka area.</p> <p>The research was carried out by using questionnaires in the autumn 2009. The units were selected for this study based on the fact that a circulating daytime activity counselor worked in all of them. The questionnaire focused on the significance of the circulating daytime activities for the clients, staff and the units. The questionnaire also asked about the future of the activities as well as what skills were needed in the counseling of daytime activities.</p> <p>The study had a qualitative research approach. The results were analyzed by using content analysis. The original answers by the respondents were reduced and classified. The main classifications were related to the factors that functioned well in the activities and to those that needed further development.</p> <p>According to the results of the study, circulating daytime activities were seen to support mentally disabled persons' integration. The activities also bring new content and stimuli in mentally disabled persons' lives. Circulating daytime activities were also seen to support a mentally disabled person's holistic well-being. These activities were also seen as an alternative for organizing mentally disabled persons' daytime activity as well as giving an opportunity for carrying out different kinds of variations of activity. The results also emphasized the individuality and regularity of the circulating daytime activities.</p>		
Keywords mentally disabled persons, daytime activity, work activity, involvement		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
1.1 Näkökulmia kehitysvammaisen osallisuuteen	6
1.2 Tutkimuksen taustaa	7
2 KIERTÄVÄN PÄIVÄTOIMINNAN OHJAAJAN TYÖMALLIN KOKEILU.....	9
2.1 Taustaa kiertävän päivätoiminnan työmallille	9
2.2 Kiertävän päivätoiminnan sisältö	10
3 KEHITYSVAMMAISUUDEN MÄÄRITTELY	11
3.1 Kehitysvammalain määritelmä.....	11
3.2 Älyllinen kehitysvammaisuus	12
3.3 AAIDD:n määritelmä.....	13
4 KEHITYSVAMMAISTEN PÄIVÄ-JA TYÖTOIMINTA...13	
4.1 Päivä - ja työtoiminnan merkitys ja sisältö kehitysvammaiselle	13
4.2 Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta	18
4.3 Kehitysvammalain mukainen päivätoiminta.....	19
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	21
6.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät.....	21
6.2 Aineiston keruumenetelmä ja aineiston analyysi	21
7 TUTKIMUSTULOKSET	24
7.1 Taustatiedot	24
7.2 Kiertävän päivätoiminnan tarpeellisuus kehitysvammaiselle aikuiselle.....	25
7.3 Kiertävän päivätoiminnan merkitys eri elämäntilanteilla	30
7.4 Toimivat asiat kiertävässä päivätoiminnassa	32
7.5 Kehittämistä vaativat asiat kiertävässä päivätoiminnassa.....	34
7.6 Päivätoiminta oman toimipisteen näkökulmasta	36
7.7 Kiertävän päivätoiminnan tulevaisuus	39

7.8 Kiertävän päivätoiminnan ohjaamiseen vaadittava osaaminen	41
---	----

8 POHDINTA.....45

LÄHTEET.....49

Liite 1. Saatekirje.....	51
--------------------------	----

Liite 2. Kyselylomake (muokattu).....	52
---------------------------------------	----

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Kyselyyn vastanneiden työkokemus kehitysvamma-alalta	25
--	----

TAULUKKO 2. Perusteluja kiertävän päivätoiminnan tarpeellisuudesta kehitysvammaiselle aikuiselle	29
---	----

TAULUKKO 3. Kiertävän päivätoiminnan tarpeellisuus aikuiselle kehitysvammaiselle eri elämäntilanteilla (N=32).....	31
---	----

TAULUKKO 4. Toimivat asiat kiertävässä päivätoiminnassa.....	33
--	----

TAULUKKO 5. Kehittämistä vaativat asiat kiertävässä päivätoiminnassa	35
--	----

TAULUKKO 6. Kiertävän päivätoiminnan toimipisteelle tuoma hyöty	36
---	----

TAULUKKO 7. Miksi kiertäviä päivätoiminnan ohjaajia tarvitaan lisää Jyväskylän kaupungin alueelle? Kyllä vastausten perusteluja.....	40
---	----

TAULUKKO 8. Kiertävän päivätoiminnan ohjaamiseen vaadittavat osaamisalueet....	41
--	----

1 JOHDANTO

1.1 Näkökulmia kehitysvammaisen osallisuuteen

Suomen perustuslain toisen luvun mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan esimerkiksi vammaisuuden perusteella. (L 11.6.1999/731.)

Suomen hallitus antoi syksyllä 2006 eduskunnalle Valtioneuvoston vammaispoliittisen selonteon, jonka mukaan vammaisilla henkilöillä on oikeus yhdenvertaisuuteen sekä osallisuuteen. Osallisuus toteutuu myönteisen suhtautumisen, vammaisten tarpeiden huomioon ottamisen, esteiden tunnistamisen sekä niiden poistamisen ja ennakkoinnin kautta. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 163–164.) Vammaispoliittisen selonteon mukaan vammaisilla on oikeus myös tarpeellisiin palveluihin ja tukitoimiin, joiden kautta turvataan yhdenvertaisuuden toteutuminen. (Mts. 164).

Kehitysvammaisten henkilöiden oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen turvataan siis muun muassa perustuslailla ja Valtioneuvoston vammaispoliittisessa selonteossa. Kehitysvammaisten oikeus osallistua päivätoimintaan ei ole toteutunut täysin. Kaikille kehitysvammaisille ei ole tarjolla suunniteltua, säännöllistä ja lakien suoma oikeutta päivätoimintaan. Syyt tähän voivat olla moninaiset. Perustuslain lisäksi myös laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (vammaispalvelulaki) sekä laki kehitysvammaisten erityishuollosta (kehitysvammalaki) takaavat oikeuden kehitysvammaisille osallistua päivätoimintaan.

Opinnäytetyössäni tutkin yhtä työmallia, jolla voidaan järjestää eriasteisesti kehitysvammaisille henkilöille päivätoimintaa.

Opinnäytetyöni teoreettisena viitekehyksenä on osittaisen osallistumisen periaate. Osittaisen osallistumisen periaate on käyttökelpoinen kehitysvammaisyydessä. Se on sovellettavissa myös kehitysvammaisten päivätoimintaan.

Osittainen osallistuminen tarkoittaa osallistumista, jossa henkilöltä ei vaadita täyttä suoritusta. Henkilö osallistuu toimintaan omien mahdollisuuksiensa mukaan. Henkilölle annetaan myös tarvittaessa tukea. Osittainen osallistuminen lisää mahdollisuuksia kehitysvammaiselle osallistua hänelle tärkeisiin toimintoihin ja tilanteisiin. (Lehtinen & Pirttimaa 1993, 24; Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 199.) Ihmiset tarvitsevat erilaista tukea osallistumiseensa. Tuen tarve ja laatu vaihtelee eri tilanteissa. Osallistumista voidaan tukea myös esimerkiksi erilaisten apuvälineiden ja materiaalien muutosten kautta. Myös toiminnan vaiheiden tai sääntöjen muuttaminen voi auttaa henkilöä osallistumaan toimintaan. (Lehtinen & Pirttimaa 1993, 24.)

Ihmisen kokiessa oma olemassaolonsa ja toimintansa tärkeäksi ja merkitykselliseksi, hän usein kokee elämänsä laadukkaaksi (Lehtinen & Pirttimaa 1993, 8). Nykyään tuntuu, että ihmisen ihmisarvoa mitataan tekemisen ja suorittamisen kautta, vaikka ihminen on tärkeä ja arvokas muutenkin. Vaikeavammaisten ihmisten kohdalla hänen arvonsa ei välttämättä näy tekojen ja suoritusten kautta. Ihminen voi olla tärkeä esimerkiksi itselleen ja muille ihmisille ja ihmisten väliselle yhteydelle. (Lehtinen & Pirttimaa 1993, 8.) Vaikeavammaisen henkilö voi olla meille muille tärkeä vaikkapa siinä suhteessa, että hän antaa meille jotain ihmisyydestä.

1.2 Tutkimuksen taustaa

Opinnäytetyöni aihe ”Kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työmalli Palokan alueella” lähti muotoutumaan lokakuussa 2008. Etsin aihetta, joka olisi mielen-

kiintoinen, suhteellisen helposti tartuttavissa oleva sekä hyödyllinen oman opimiseni kannalta. Vielä parempi olisi, jos tuleva opinnäytetyöni hyödyttäisi myös työelämää. Halusin hyödyntää myös minulle usean vuoden ajalta kertynyttä työkokemusta kehitysvammaisten parissa.

Olin tutustunut Marita Vuorelan noin vuosi aiemmin Jyväskylän ammattikorkeakouluun tekemään kehittämishankkeeseen kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työstä. Lukiessani raporttia tuosta kehittämishankkeesta, huomasin mieltiväni samalla voisiko aiheesta kehitellä AMK-opinnäytetyötä. Kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työ kiinnosti minua. Olin suorittanut osan opintoihini kuuluvasta vapaasti valittavasta harjoittelusta kiertävän päivätoiminnan ohjaajan mukana. Kehittämishanke tuli minulle läheiseksi ja eläväksi juuri harjoitteluni myötä. Marraskuussa 2008 tapasimme työelämän edustajan Tiina Renгон sekä opettaja Helena Koskimiehen kanssa aiheen työstämiseksi.

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää Palokan alueen kiertävän päivätoiminnan sisältöä ja merkitystä asiakkaan, henkilökunnan ja toimipisteiden kannalta. Kartoitin tutkimuksessani myös toiminnan järjestämistarpeita ja mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Kartoitin myös millaista osaamista kiertävän päivätoiminnan ohjaamiseen vaaditaan. Kartoitin myös kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työn sisältöjä ja työmuotoja sekä arvioin niitä. Tutkimukseni yhteistyötahona oli Jyväskylän kaupungin kehitysvammapalvelut. Toteutin tutkimukseni laadullisena tutkimuksena.

Tarkoitukseni oli myös kartoittaa kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työn sisältöjä ja työmuotoja ja arvioida niitä. Pohdin opinnäytteessäni sitä, miten kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työn kokeilu on toiminut.

2 KIERTÄVÄN PÄIVÄTOIMINNAN OHJAAJAN TYÖ- MALLIN KOKEILU

2.1 Taustaa kiertävän päivätoiminnan työmallille

Kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työmalli on ollut kokeiltavana Palokan alueella Jyväskylässä syyskuusta 2007 alkaen. Kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työmalli on kokeilu, joka jatkuu toistaiseksi.

Idea kiertävän päivätoiminnan työmallista Palokan alueella lähti liikkeelle tarpeesta järjestää päivätoimintaa kehitysvammaisille aikuisille, jotka ovat jääneet syystä tai toisesta päivätoiminnan ulkopuolelle, heidän päivätoimintansa ei ole ollut säännöllistä tai heidän päivätoimintansa tarve on ollut suurempi kuin mitä alueen toimintakeskus pystyy tarjoamaan. Alueen toimintakeskuksen lisäksi kehitysvammaisten päivätoimintaa on aiemmin järjestetty asumisyksiköiden toimesta, esimerkiksi asumisyksiköiden ohjaajat ovat järjestäneet erilaista päivätoimintaa. Haasteena tällaisessa mallissa on ollut muun muassa se, että toiminta ei ole ollut säännöllistä tai se on toteutunut vain ajoittain.

Kiertävän päivätoiminnan tavoitteena on järjestää aikuisille eriasteisesti kehitysvammaisille päivätoimintaa. Toiminta tapahtuu heidän kodeissaan; asumisyksiköissä sekä asumisyksiköiden ulkopuolella. Tavoitteena on tukea kehitysvammaisten sosiaalisten suhteiden luomista ja ylläpitoa sekä tukea asiakkaiden integraatiota kodin ulkopuolella.

Kiertävän päivätoiminnan asiakkaat ovat eriasteisesti kehitysvammaisia; lievästi kehitysvammaisista vaikeasti kehitysvammaisiin. Kiertävän päivätoiminnan asiakkaita on n. 20 viikoittain. Kiertävä ohjaaja järjestää myös vapaa-ajan

toimintaa iltaisin n. 10 asiakkaalle. Ohjaaja toimii neljässä kehitysvammaisten toimipisteessä, joista kolme on asumisyksikköä ja yksi toimintakeskus.

2.2 Kiertävän päivätoiminnan sisältö

Kiertävän päivätoiminnan ohjaajan viikko-ohjelma rakentuu erilaisista yksilö- ja ryhmähetkien järjestämisestä asiakkaille. Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon asiakkaiden tarpeet ja heidän omat toiveet toiminnan sisällöstä. Toimintaan yksiköissä kuuluu muun muassa ulkoilua, askartelua, leipomista, pelien pelaamista, basaalistimulaatiotuokioita eli aistiharjoituksia sekä erilaista viriketoimintaa.

Toimipisteiden ulkopuolella asiakkaat käyvät kiertävän päivätoiminnan ohjaajan mukana muun muassa ostoksilla, uimassa ja vesijumpassa, kirjastossa, elokuvissa, ulkona syömässä sekä erilaisissa tapahtumissa. ”Naisten kerho” kokoontuu kerran viikossa kiertävän päivätoiminnan ohjaajan ohjauksessa. Kerhossa toteutetaan monipuolisesti monenlaista virikkeellistä toimintaa. Siihen kuuluu mm. askartelua, piirtämistä, erilaisia kädentaitoja, keskustelua, yhdessäoloa, leipomista, musiikin kuuntelua sekä vaikkapa kauneudenhoitoa (mm. kynsienlakkausta, hiustenlaittoa jne.). Pääpaino on kädentaidoissa ja yhdessä tekemisessä.

Kerran kuukaudessa kiertävä päivätoiminnan ohjaaja järjestää iltakahvilan. Iltakahvilan tavoitteena on tukea kehitysvammaisten kokoontumista sekä luoda ja ylläpitää kehitysvammaisten sosiaalisia suhteita. Iltakahvilan tavoitteena on järjestää kehitysvammaisille tekemistä ilta-aikaan. Iltakahvilassa on tarjolla erilaista ohjelmaa kuukausittain, esimerkiksi elokuvien katselua, karaokea, biljardinpelausta jne. Tarjolla on pientä naposteltavaa ja virvokkeita. Kahvilaan osallistuu alueen kehitysvammaisten lisäksi asiakkaita myös muualta.

3 KEHITYSVAMMAISUUDEN MÄÄRITTELY

Kehitysvammaisuutta voidaan määritellä monella tapaa. Erilaisia määritelmiä on syntynyt ajan myötä. Määritelmien muuttumiseen on vaikuttanut yhteiskunnassa tapahtuneet yleiset muutokset ja vammaiskäsitysten muuttuminen. Kehitysvammaisuus tulisi ymmärtää laaja-alaisesti ja monipuolisesti, joten käsitelen seuraavassa muutamaa erilaista kehitysvammaisuuden määritelmää.

Yleisesti ottaen kehitysvammalla tarkoitetaan ymmärtämis - ja käsityskyvyn alueella olevaa vammaa. (Malm ym. 2004, 165). Perinteisesti kehitysvammaisuuden kuvaamiseen on käytetty älykkyyssosamäärän mittaamista. Älykkyys on kuitenkin vain osa ihmisen kokonaispersoonallisuutta. Monet muutkin asiat vaikuttavat ihmisen persoonallisuuden muotoutumiseen. Tällaisia asioita ovat muun muassa kasvatus, oppiminen, elämäkokemukset ja elinympäristö. (Mts. 165.)

Kehitysvammaisuus voidaan määritellä toimintakyvyn laaja-alaiseksi rajoittuneisuudeksi. Kehitysvammaisuus on yläkäsite vaikeuksille oppia ja ylläpitää päivittäiseen elämään liittyviä toimia, jotka voivat johtua monista eri syistä. (Mitä kehitysvammaisuus on? 2010.)

3.1 Kehitysvammalain määritelmä

Suomen **kehitysvammalain** (L 23.6.1977/519) mukaan kehitysvammaiseksi katsotaan henkilö, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluita. Käytännössä tulevat kyseeseen kaikki yksilön kehityksen aikana ilmaantuvat vaikeimmat vammaisuuden muodot. Vammana pidetään sellaista fyysistä tai psyykkistä

vajavuutta, joka rajoittaa pysyvästi yksilön suorituskyykyä. Suomessa on vanhastaan pidetty kehitysvammaisuuden kriteereinä alle 70 älykkyysosamäärää, ikätasoa heikompaa sosiaalista selviytyvyyttä sekä näiden molempien kriteerien ilmaantuvuutta ennen 18 vuoden ikää. (Kaski ym. 2009, 16; Malm ym. 2004,165.)

3.2 Älyllinen kehitysvammaisuus

Lääketieteellisen näkökulman kehitysvammaisuuden määrittelyyn antaa Maailman terveysjärjestön (WHO) tautiluokitus ICD-10 (International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems). Suomessa uusi tautiluokitus otettiin käyttöön 1.1.1996. (Lääketieteellinen luokitus 2009; Malm ym. 2004, 165.)

ICD-10:ssä kehitysvammaisuus määritellään tilaksi, jossa henkisen suorituskyyvyn kehitys on estynyt tai puutteellista. Suorituskyyvyn puutteet koskevat erityisesti kehitysiässä ilmaantuvia taitoja, jotka vaikuttavat yleiseen suorituskyykyyn. Tällaisia taitoja ovat kognitiiviset, kielelliset, motoriset ja sosiaaliset taidot. ICD-10:n mukaan älyllinen kehitysvammaisuus voi esiintyä joko yksinään tai samanaikaisesti minkä tahansa fyysisen tai psyykkisen tilan kanssa. (Malm ym. 2004,165.)

WHO:n tautiluokituksen mukaan älyllisestä kehitysvammaisuudesta käytetään termiä retardatio mentalis. ICD-10:ssä kehitysvammaisuuden aste määritellään älykkyysosamäärän mukaan lievään (retardatio mentalis levis), keskivaikeaan (retardatio mentalis moderata), vaikeaan (retardatio mentalis gravis) ja syvään (retardatio mentalis profunda) älylliseen kehitysvammaisuuteen.

WHO:n tautiluokituksen mukaan älyllisesti kehitysvammaisia ovat henkilöt, joiden älykkyysosamäärä on alle 70. (Kaski ym. 2009,16–18, Lääketieteellinen luokitus 2009.)

3.3 AAIDD:n määritelmä

The American Association on Mental Retardation (AAMR) on maailman vanhin kehitysvamma-alan järjestö. Järjestö perustettiin vuonna 1876 ja vuonna 2007 se muutti nimensä muotoon Association of Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD). (AAIDD – Amerikan kehitysvammaliitto 2008.)

Järjestö on määritellyt vuonna 2002 kehitysvammaisuuden seuraavasti:

Kehitysvammaisuus on vammaisuutta. Sitä luonnehtivat huomattavat rajoitukset sekä älyllisissä toiminnoissa että adaptiivisessa käyttäytymisessä ilmeten käsitteellisissä, sosiaalisissa ja käytännöllisissä taidoissa. Tämä vammaisuus on saanut alkunsa ennen kuin henkilö on täyttänyt 18 vuotta. (Mitä kehitysvammaisuus on? 2010.)

Kehitysvammaisuuden määrittelyssä tulee ottaa huomioon kehitysvammainen ihminen kokonaisuutena. Nykyään pyritään toimintakykyyn ja persoonallisuuden kehittymiseen liittyviin määrittelyihin. Kehitysvammaisuuden älyllinen määrittely ei anna koko kuvaa kehitysvammaisesta ihmisestä. Monet muutkin asiat vaikuttavat ihmisen kokonaispersoonallisuuden muotoutumiseen. Kehitysvammaiset kuten muutkin ihmiset oppivat uusia asioita.

4 KEHITYSVAMMAISTEN PÄIVÄ-JA TYÖTOIMINTA

4.1 Päivä - ja työtoiminnan merkitys ja sisältö kehitysvammaiselle

Kuntouttavaa ja elämään sisältöä tuovaa toimintaa on toteutettu kehitysvammaisille jo kehitysvammahuollon alkuaajoista. (Kaski ym. 2009, 339). Lain kehitysvammaisten erityishuollosta eli kehitysvammalain 2. §:n mukaan kehitys-

vammaisille tulee järjestää työtoimintaa ja asumista sekä muuta vastaavaa yhteiskunnallista sopeutumista edistävää toimintaa. (L 23.6.1977/519.) Päivätoimintapalveluja järjestävät kunnat, kuntayhtymät sekä yksityiset palvelujen tuottajat. (Kaski ym. 2009, 339).

Kehitysvammaisten päivä- ja työtoiminnan määrittely on hankalaa niiden monimuotoisuuden takia. Lehtisen ja Pirttimaan (1993, 67) mukaan päivä- ja työtoiminta tarkoittaa laajimmillaan ymmärrettynä kaikkea toimintaa, mikä mahtuu heräämisen ja nukkumaanmenon välille. Päivätoiminnan merkitys on ennen kaikkea osallistumisessa, yhteisessä tekemisessä ja sitä kautta tapahtuvassa vuorovaikutuksessa, oppimisessa ja kasvussa (Lehtinen ja Pirttimaa 1993, 67).

Se mikä on toiselle kehitysvammaiselle asiakkaalle asumiseen liittyvää toimintaa voi olla toiselle päivä- ja työtoimintaa. Raja vapaa-aikaan ja asumiseen sekä itsestä ja ympäristöstä huolehtimiseen hämärtyy. Päivätoimintaan ja työhön voi löytyä sisältöjä vapaa-aikaan tai asumiseen liittyvistä toiminnoista (Lehtinen & Pirttimaa 1993, 67.) Asiakkaan ohjaaminen oman huoneen/asunnon siivouksessa voi olla toisaalta itsestä ja ympäristöstä huolehtimista ja asumiseen liittyvää toimintaa, mutta se voi olla myös päivä- tai työtoimintaa joillekin asiakkaille.

Päivätoiminta

Päivätoiminta on tavoitteellista toimintaa, jonka tarkoituksena on vahvistaa vammaisen henkilön selviytymistä omatoimisesti arkielämän toiminnoista sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen edistämistä. Palvelusuunnitelmaa tehtäessä arvioidaan asiakkaan toimintakyky ja palveluiden tarve. Palvelusuunnitelmaan kirjataan tarvittaessa myös päivätoiminta. Toiminnassa pitää ottaa huomioon asiakkaan toiveet ja elämäntilanne. (Päivätoiminta, 2009.) Päivätoiminnasta ei makseta työosuusrahaa tai muita korvauksia. Päivätoiminnassa ei valmisteta myytäviä palveluja tai esineitä kuten työtoiminnassa. (Päivätoiminta 2009.)

Toimintakeskukset järjestävät päivähoitoa, itsenäistämisopetusta, työharjoittelua sekä toimintaa ja työtä sellaisille nuorille ja aikuisille kehitysvammaisille, jotka eivät selviydy työkeskuksessa. (Kaski ym. 2009, 340). Toimintakeskukset tukevat kehitysvammaisten sosiaalisten taitojen ja työvalmiuksien kehittymistä. Lievästi vammaiselle toimintakeskus voi olla välivaihe jatko- tai ammatikoulutukseen ja vaativampaan työtoimintaan. (Kaski ym. 2009, 340.)

Arviolta n. 3800 kehitysvammaista osallistuu päivätoimintaan. Päivätoimintaa kehitysvammaiselle voidaan järjestää kehitysvammalain tai vammaispalvelulain perusteella. (Päivätoiminta 2010.) Palokan kiertävää päivätoimintaa järjestetään kehitysvammalain perusteella.

Kehitysvammaisten päivätoiminnan tehtävät

Päivätoiminta

- tarjoaa mielekästä tekemistä
- tarjoaa mahdollisuuden harjoitella arkisia askareita sekä työntekoa
- antaa mahdollisuuden harjaannuttaa sosiaalisia taitoja
- tukee sosiaalisten suhteiden muodostumista ja ylläpitoa
- ylläpitää toimintakykyä
- rytmittää kehitysvammaisen arkea. (Malm ym. 2004, 383; Päivätoiminta 2009.)

Kehitysvammaisten päivätoimintaan kuuluu esimerkiksi arkielämässä tarvittavien taitojen harjoittelua ja opettelua (esimerkiksi ruoanlaittoa, sosiaalisten taitojen harjaannuttamista) virikkeellisen elämän tukemista, kommunikaation ja itseilmaisun harjoittelua (esimerkiksi luovaa toimintaa ja liikuntaa). Tavoitteena voi olla myös valmennus vaativampaan työtoimintaan ja ohjaaminen itsenäisempään asumiseen. (Malm ym. 2004, 383; Päivätoiminta, 2009.)

Lehtisen ja Pirttimaan (1993, 68) mukaan päivätoiminnan suunnittelussa tulisi ottaa huomioon henkilön omat kiinnostuksen kohteet, toiveet, taipumukset ja mieltymykset. Toiminnan tulee olla myös vaihtelevaa, jotta kiinnostus toimintaan säilyy. Päivätoiminnan tulee myös tarjota henkilölle mahdollisuuden olemassa olevien taitojen käyttämiseen sekä uusien asioiden oppimiseen. Päivätoiminnan tulisi myös tarjota mahdollisuuden yhdessäoloon ja yhdessä tekemiseen muiden kanssa. (Lehtinen ym. 1993, 68.)

Työtoiminta

Työtoiminnan tarkoituksena on tarjota työtä siihen kykeneville kehitysvammaisille. Lisäksi toimintaan kuuluu muuta kuntouttavaa toimintaa. Työtoimintaa järjestetään työ- ja toimintakeskuksissa. Työn tekemisen lisäksi toiminnan sisältönä on työtaitojen sekä sosiaalisten taitojen ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen. Työtehtävät voivat olla esimerkiksi teollisuuden alihankintatöitä, kutomo ja ompelutöitä sekä muuta omaa tuotantoa. Työtoiminnassa oleva kehitysvammainen ei saa työstään varsinaista palkkaa, eikä ole työsuhteessa toiminnan järjestäjään. (Kaski ym. 2009, 340; Työtoiminta 2010.)

Työsuhteisessa suojatyössä kehitysvammainen on työsuhteessa ja tavallisen työntekijän asemassa. Työolosuhteet ovat kuitenkin normaalia työpaikkaa suojatummalla. Työsuhteinen suojatyö sopii omatoimisille kehitysvammaisille ja/tai mielenterveysongelmaisille. (Kaski ym. 2009, 341.)

Kasken ja muiden mukaan (2009, 342) mukaan *tuetun työn* tavoitteena on kehitysvammaisen työllistyminen tavalliseen työyhteisöön. Vaikka kehitysvammaisen työllistyminen tavalliseen työpaikkaan on usein vaikeaa, sijoittumista voidaan tukea erilaisin eläke-, kuntoutus- ja tukiratkaisuilla. Työvalmentajat tukevat kehitysvammaista työpaikan löytämisessä, sekä työpaikan löydyttyä työn tekemiseen liittyvissä asioissa. Työsuhde voi olla täysipäiväinen, osaikainen tai tietty tuntimäärä viikossa. Palkka suhteutetaan työsuorituksen

mukaan sekä sovitetaan yhteen taloudellisten tukitoimien ja eläketurvan kanssa. Jos kehitysvammaisen kykenee elättämään itsensä omalla työllään, työkyvyttömyyseläke voidaan jättää lepäämään määrääjäksi. (Kaski ym. 2009, 342.)

Vapaa-ajan toiminnot

Kehitysvammaisten vapaa-ajan toiminnot vaihtelevat mm. asumismuodon ja kehitystason mukaan. Kehitysvammaiset tarvitsevat usein paljon tukea ja kannustusta erilaisiin vapaa-ajan toimintoihin osallistumiseksi. (Kaski ym. 2009, 344.)

Kiertävä päivätoiminnan ohjaaja järjestää kehitysvammaisille asiakkaille toimintaa myös asiakkaiden vapaa-aikana, esimerkiksi iltaisin. Tässä kehitysvammaisten vapaa-ajan toiminnot ja päivätoiminta limittyvät. Kiertävä päivätoiminta sananmukaisesti tarkoittaa päivätoimintaa. Pohdin opinnäytetyöni työstämisen aikana, että onko esimerkiksi iltakahvila ja muu illalla tapahtuva toiminta päivätoimintaa vai kehitysvammaisten henkilöiden vapaa-ajan toimintaa? Itsekin iltakahvilaan muutaman kerran osallistuneena koen, että se on hieno tapa tukea erilaisten kehitysvammaisten ihmisten kohtaamisia ja sosiaalisia suhteita.

Pitäisikö kehitysvammaisten henkilöiden vapaa-ajalla tapahtuvalla toiminnalla olla erillinen ”vapaa-ajan ohjaaja”? Tutkimuksessani ilmeni, että tällaiselle kehitysvammaisten henkilöiden vapaa-ajalla tapahtuvalle toiminnan ohjaukselle on olemassa suuri tarve, esimerkiksi yksin asuvien kehitysvammaisten vapaa-ajan ja sosiaalisten suhteiden tukemisessa. Monen, etenkin yksin asuvan kehitysvammaisen henkilön kohdalla on yksinäisyys nähtävissä. Yksinäisyys voi näkyä myös ryhmäkodeissa tai asuntoloissa asuvien kehitysvammaisten elämässä.

Yksi vaihtoehto kehitysvammaisten vapaa-ajan toimintojen tukemiseen on tukihenkilötoiminnan lisääminen ja kehittäminen. Monet kehitysvammaiset henkilöt tarvitsisivat tukihenkilöä, mutta heitä ei ole riittävästi. Itse tukihenkilötoimintaan monta vuotta osallistuneena näen, että tukihenkilötoiminnassa on

yksi mahdollinen keino kehitysvammaisten henkilöiden vapaa-ajan toiminnan tukemiseen.

4.2 Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, vammaispalvelulaki on säädetty vuonna 1987. (L 3.4.1987/380). Kyseiseen lakiin on tullut vuosien varrella lisäyksiä ja muutoksia. Vammaispalvelulaki määrittelee vammaisen henkilön seuraavasti: henkilöllä on vamman tai sairauden vuoksi pitkäaikaisia erityisiä vaikeuksia suoriutua elämän tavanomaisista toiminnoista. Vaikeavammainen voi olla iältään minkä ikäinen tahansa. (L 19.12.2008/981.)

Vammaispalvelulakiin sisällytettiin lisäys vuonna 2006 koskien vaikeavammaisten henkilöiden päivätoiminnan järjestämistä (L 22.12.2006/1267, 8§). Päivätoimintaa järjestettäessä vammaispalvelulain mukaan vaikeavammaiseksi määritellään henkilö, joka on työkyvytön ja jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ei ole mahdollisuuksia osallistua sosiaalihuoltolain mukaiseen työtoimintaan. Henkilön toimeentulo perustuu pääasiallisesti sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin. (L 22.12.2006/1267, 8§.)

Päivätoimintaan kuuluu kodin ulkopuolella tapahtuvaa sosiaalista vuorovaikutusta edistävää ja itsenäisessä elämässä selviytymistä tukevaa toimintaa. Päivätoimintaa tulee järjestää mahdollisuuksien mukaan siten, että vammaiset henkilöt voivat osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa tai asiakkaan kykyjen ja jaksamisen mukaan. (L 22.12.2006/1267, 8§.)

Vammaispalvelulakiin tuli muutoksia vuonna 2009. Muutosten avulla pyritään edistämään vaikeavammaisten itsemääräämisoikeutta ja itsenäisyyttä. (L

19.12.2008/981.) Vammaispalvelulain muutoksilla pyritään edistämään vammaisen henkilön edellytyksiä toimia muiden kanssa. Lain tavoitteena on, että kunnan tulee ehkäistä ja poistaa vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia rajoittavia haittoja ja esteitä, jotta vammaiset voivat toimia yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä. (L 19.12.2008/981.) Palvelujen ja tukitoimien tavoitteena on tukea vammaisten omatoimista suoriutumista. Palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on laadittava palvelusuunnitelma. (L 19.12.2008/981.) Muutosten myötä vammaispalvelulaki on ensisijainen kehitysvammalakiin nähden. (Keskeistä lainsäädäntöä, 2009).

Vammaispalvelulaissa säädetään, että kunnilla on velvollisuus tarjota tiettyjä palveluita ja tukitoimia vaikeavammaiselle määrärahatilanteesta riippumatta. Eli asiakkaalla on subjektiivinen oikeus palveluihin jos asiakas täyttää asetuksessa määritellyt vaikeavammaisuuden kriteerit. (L 19.12.2008/981.)

Vammaispalvelulain mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle muun muassa kuljetuspalveluita, tulkkipalveluita, päivätoimintaa, henkilökohtaista apua sekä palveluasumista. (L 19.12.2008/981).

Nämä vammaispalvelulain muutokset ovat aiheuttaneet kunnissa erilaisia tulkintoja sekä ongelmatilanteita. Tulkintaongelmia voivat aiheuttaa muun muassa se, että vammaispalvelulaki on nyt ensisijainen kehitysvammalakiin nähden. Myös vaikeavammaisuuden kriteerien määrittely voi olla vaikeaa.

4.3 Kehitysvammalain mukainen päivätoiminta

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta, kehitysvammalaki on säädetty vuonna 1977. (L 23.6.1977/519). Kunnat voivat järjestää kehitysvammahuoltonsa itse, ostamalla palvelut toiselta kunnalta tai kuntayhtymän jäsenenä. Kunnat voi myös järjestää palvelunsa hankkimalla palvelut valtiolta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. (Malm, 2004, 380.)

Yksi kehitysvammalain tavoitteena on kehitysvammaisen sopeutuminen yhteiskuntaan. Tämä tulee esille esimerkiksi lain ensimmäisessä pykälässä jossa sanotaan, että erityishuollon tarkoituksena on muun muassa edistää kehitysvammaisen henkilön sopeutumista yhteiskuntaan. (L 23.6.1977/519.) Kehitysvammalain toisen pykälän kohdat kolme, neljä ja viisi pitävät kaikki sisällään ajatuksen yhteiskunnallisesta sopeutumisesta. Toisen pykälän kolmannessa kohdassa mainitaan tarpeellinen ohjaus, kuntoutus ja toiminnallinen valmennus. (L 23.6.1977/519.)

Kehitysvammalain toisen pykälän neljännessä kohdassa erityishuollon palveluista mainitaan työtoiminnan ja asumisen järjestäminen sekä muu vastaava yhteiskunnallista sopeutumista edistävä toiminta. (L 23.6.1977/519). Nämä kaikki ovat osallisuutta ja normaalisuutta lisääviä asioita, esimerkiksi työtoiminnan järjestäminen voidaan järjestää vaikkapa avotyössä ns. normaalilla työpaikalla.

Kehitysvammaisen ohjaaminen ja kuntoutus on parhaimmillaan yhteiskuntaan sopeutumista edistävää ja sitä kautta normaalisuutta lisäävää. Kiertävä päivätoiminta pyrkii osaltaan edistämään kehitysvammaisten sopeutumista yhteiskuntaan.

Myös kehitysvammalain toisen pykälän viides kohta henkilökohtaisten apuvälineiden ja apuneuvojen järjestämisestä lisää normaalisuutta. (L 23.6.1977/519). Esimerkiksi pyörätuoli apuvälineenä antaa asiakkaalle mahdollisuuden liikkumiseen erilaisten palveluiden luo ja lisää sitä kautta normaalisuutta.

Kehitysvammalaki on jouduttu muuttamaan useaan otteeseen muun muassa siksi, että yhteiskunta on muuttunut. Muutokset kehitysvammahuollossa ovat myös olleet suuria. Kehitysvammalaki antaa kunnille melko laajat mahdollisuudet toteuttaa kehitysvammahuoltoaan. Laki antaa kunnalle valtuudet siltä osin miten kehitysvammaiselle palvelut järjestetään ja se antaa myös kunnille

erilaisia mahdollisuuksia järjestää kehitysvammahuoltoa. Muun muassa tästä johtuen eri kuntien järjestämät kehitysvammapalvelut voivat poiketa toisistaan. Organisatorisesti laki kuitenkin antaa kehitysvammahuollolle varsin tarkat puitteet.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää Palokan alueen kiertävän päivätoiminnan sisältöä ja merkitystä asiakkaan, henkilökunnan ja toimipisteen kannalta. Tutkimustehtävät ovat muotoutuneet ja muovautuneet pitkin tutkimuksen tekoa. Tutkimustehtävät muotoutuivat seuraaviksi:

- 1) Mitä kiertävän päivätoiminnan ohjaaja toimen kokeilu pitää sisällään?
- 2) Mitkä asiat kiertävässä päivätoiminnassa on todettu toimiviksi ja hyviksi? Entä mitkä asiat toiminnassa vaativat kehittämistä? Mikä on toiminnan tuoma hyöty asiakkaan, henkilökunnan ja toimintayksikön tasolla?
- 3) Kiertävän päivätoiminnan järjestämisen mahdollisuudet tulevaisuudessa?
- 4) Millaista osaamista kiertävässä päivätoiminnassa tarvitaan?

6.2 Aineiston keruumenetelmä ja aineiston analyysi

Tutkimuksen tiedonkeruun toteutin paperisten kyselylomakkeiden (liite 2) avulla syksyllä 2009. Kyselylomakkeen kysymysten muotoilemisessa hyödynsin

alan kirjallisuutta ja tutkimuksia sekä omaa työkokemustani kehitysvamma-alalla. Tutkimukseni kysely alkoi tutkimuksen tehtävistä johdettavien teemojen eli tutkimustehtävien miettimisellä. Teemojen kautta lähdin miettimään kysymyksiä kyselylomakkeeseen.

Esitetasin kyselykaavakkeen pitkään kehitysvammatyötä tehneellä henkilöllä. Muokkasin kaavaketta hänen kommenttiansa perusteella. Kyselylomakkeessa on 9 kappaletta valmiita strukturoituja kysymyksiä ja 7 kappaletta avoimia kysymyksiä.

Ensimmäistä tutkimustehtävää tarkastelin lisäksi havainnoimalla kiertävää päivätoimintaa muun muassa oman työni kautta. Oman työkokemukseni kautta minulla on jo perustietoa kiertävästä päivätoiminnasta. Osallistuin myös pari kertaa kiertävän päivätoiminnan iltakahvilaan. Haastattelin myös kiertävää päivätoiminnan ohjaajaa sekä alueen palvelupäällikköä. Tutkimuksen kyselylomakkeen avulla sain myös lisää tietoa kiertävästä päivätoiminnasta.

Toinen tutkimustehtävä muodostui tutkimukseni päätutkimustehtäväksi. Kyselylomakkeessa kartoitin kiertävän päivätoiminnan tuomaa hyötyä asiakkaan, henkilökunnan ja toimintayksikön tasolla? Kartoitin asioita, jotka toimivat ja toisaalta taas vaativat kehittämistä kiertävässä päivätoiminnassa.

Kolmas tutkimustehtävä antaa tulevaisuusnäkökulman tutkimukselle. Kyselylomakkeessa pyysin vastaajia arvioimaan kiertävän päivätoiminnan jatkumisen tarpeellisuutta tulevaisuudessa sekä kiertävän päivätoiminnan lisätarvetta. Neljännessä tutkimustehtävässä kartoitin sitä millaista osaamista kiertävän päivätoiminnan ohjaamisessa tarvitaan.

Toimitin kyselylomakkeet saatekirjeen (liite 1) kanssa Palokan alueen kehitysvammapalvelujen neljään eri toimipisteeseen. Lomakkeita oli yhteensä 35

kappaletta. Vastaajina toimivat vakituiset työntekijät sekä sijaisten kohdalla vähintään puoli vuotta yhtäjaksoisesti samassa toimipisteessä olleet pitkäaikaiset sijaiset. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Sain määräaikaan mennessä lomakkeita takaisin 32 kappaletta eli 91 prosenttia viedyistä lomakkeista.

Hirsjärvi ja muut (2005, 213) korostavat, että aineistoa voi analysoida monin tavoin: tärkeää on valita sellainen analyysitapa, joka antaa parhaiten vastauksen ongelmaan tai tutkimustehtävään. Koska lomakkeessa oli paljon avoimia kysymyksiä, analysoin osan vastauksista käyttämällä sisällönanalyysia. Strukturoitujen kysymysten vastaukset esitän luku - ja prosenttimäärinä.

Tuomen ja Sarajärven mukaan (2009, 91) sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jonka avulla voi tehdä erilaisia tutkimuksia. Sen avulla on tarkoitus kuvata tutkittavan ilmiön kuvaukseen tiivistäen ja yleistäen. (Tuomi, 2009, 103). Sisällönanalyysissa käytin mukaillen tapaa, jota Tuomi ja Sarajärvi (2009, 109) kuvaavat. Ensin kirjoitin auki lomakkeiden vastaukset sana sanalta ja kysymys kysymykseltä tietokoneella. Sen jälkeen lähdin analysoimaan kutakin kysymystä erikseen. Lopullisessa analyysissäni yhdistelin hieman kysymyksiä asioiden selkeyttämiseksi. Analyysissäni alkuperäiset ilmaukset tarkoittavat ilmauksia, jotka vastaajat kirjoittivat kyselylomakkeisiin.

Etsin alkuperäisistä ilmauksista yhteneväisyyksiä, joista muodostin pelkistettyjä ilmauksia. Pelkistykset muodostuivat asioista jotka nousivat esille useimmissa lomakkeiden vastauksissa. Pelkistetyistä ilmauksista olen muodostanut pääluokat. Omaa tulkintaa tein joka vaiheessa. Tutkimustuloksia analysoidessani käytän esimerkkeinä alkuperäisiä ilmauksia, jotka ovat merkitty lainausmerkein.

Vastaukset olivat monipuolisia ja vastaajat olivat ajatelleet asioita monelta kantilta. Tästä syystä pelkistysten tekeminen tuntui aluksi hankalalta. Kuinka löydän asiat, jotka nousevat esiin useimmissa lomakkeissa?

Alkuvaikeuksien jälkeen minun oli jotenkin helppo lähteä tekemään pelkistystä alkuperäisistä ilmauksista ja sitä kautta pääsin eteenpäin analysoinnissa. Yksi syy siihen miksi pelkistysten muodostaminen alkoi sujua on se, että minulla on aikaisempaa tietoa kehitysvammaisuudesta sekä työkokemusta alalta usean vuoden ajalta. Kyselylomakkeen vastauksissa tuli esille kehitysvammaisen ihmisen elämän koko kirjo, joten uskon tämän elämänselityksen tuntemus auttoi asioiden luokittelussa pelkistykseksi.

Tutkimustuloksia analysoidessani käytän asiakas-sanaa kuvaamaan kiertävän päivätoiminnan asiakkaita, vaikka lomakkeiden vastauksissa käytettiin myös asukas sanaa kuvaamaan kiertävän päivätoiminnan asumisyksiköiden asiakkaita. Selvytyksen vuoksi käytän ohjaaja sanaa kuvaamaan kaikkia sekä asumisyksiköiden että toimintakeskuksen ohjaajia. Lomakkeiden vastauksissa käytettiin myös hoitaja sanaa asumisyksiköiden ohjaajia kuvatessa.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastasi 32 henkilöä. Vastaajien ikäjakauma oli seuraavanlainen. Vastaajista oli alle 25-vuotiaita 13 prosenttia, 26–35-vuotiaita 28 prosenttia, 36–45-vuotiaita 25 prosenttia ja yli 45-vuotiaita oli 34 prosenttia.

Lomakkeessa kysyin vastaajien kokemusta kehitysvammatyöstä. Vastaajista 19 prosentilla kehitysvammatyön kokemusta oli 1-3 vuotta. 4-10 vuotta kokemusta oli 38 prosentilla. Yli 10 vuoden kokemusta kehitysvammatyöstä oli 41 prosentilla vastaajista. Suurimmalla osalla vastaajista oli siis kokemusta kehitysvammatyöstä yli neljä vuotta. Taulukossa 1 on esitetty tarkemmin vastaaji-

en työkokemuksen määrä. Kaikilla vastaajilla oli kehitysvammatyön kokemusta vähintään vuosi. Lisäksi oli yksi tyhjä vastaus.

TAULUKKO 1. Kyselyyn vastanneiden työkokemus kehitysvamma-alalta

Työkokemuksen määrä vuosina	Vastaajien lukumäärä (n=31)	%
Alle vuoden	0	0
1-3 vuotta	6	19
4-10 vuotta	12	38
yli 10 vuotta	13	41
Yhteensä	31	98

Vastaajista yli vuoden kokemus Palokan alueen kiertävästä päivätoiminnasta oli 91 prosentilla.

Vastanneiden koulutuksena oli lähihoitaja, sosionomi, vajaamielishoitaja, kehitysvammaistenhoitaja, kehitysvammaistenohjaaja tai sosiaaliohjaaja. Eniten oli lähihoitajia.

7.2 Kiertävän päivätoiminnan tarpeellisuus kehitysvammaiselle aikuiselle

Kaikkien tutkimuksen kyselylomakkeeseen vastaajien mielestä Palokan alueen kiertävä päivätoiminta on tarpeellista aikuiselle kehitysvammaiselle. Kaikki vastaajat vastasivat ”kyllä” vastausvaihtoehtojen ollessa kyllä/ei.

Perusteluissa mainittiin muun muassa mahdollisuus päästä oman kodin ulkopuolelle, yhteiskuntaan integroituminen, vaihtelun tuominen kehitysvammaisten ihmisten elämään, vammaisen ihmisen elämän rikastuttaminen sekä erilaiset mahdollisuudet kokea elämää ja elämyksiä.

Perusteluissa yhdessä tekemisen ilo ja yhdessäolo koettiin myös tärkeiksi. Joissakin vastauksissa mainittiin myös, että yksin asuvat kehitysvammaiset tarvitsevat henkilön, joka järjestää toimintaa, myös iltaisin. Vastaajat kokivat, että kaikki kehitysvammaiset eivät itsenäisesti osaa hakeutua harrastuksiin.

Kaikki eivät pääse toimintakeskukseen

Vastauksissa näkyi, että kiertävä päivätoiminta koettiin tärkeäksi asiakkaille, jotka eivät pääse toimintakeskukseen. Perustelujen mukaan kiertävän päivätoiminnan koettiin mahdollistavan päivätoiminnan myös asiakkaille, jotka eivät pääse toimintakeskukseen, esimerkiksi vaikeimmin kehitysvammaiset henkilöt. Joissakin vastauksissa näkyi se, että vaikeimmin kehitysvammaisten saapuminen toimintakeskukseen päivätoimintaa varten on hankalaa tai jopa mahdotonta asiakkaiden vammaisuuden vaikeuden takia. Hyvänä asiana nähtiin se, että kiertävä päivätoiminta on mahdollista tuoda asiakkaiden asumisyksiköön. Vastauksissa ilmeni myös, että vaikeasti vammaisille ei koettu olevan muuta mahdollisuutta osallistua päivätoimintaan.

Vaihtoehto toimintakeskukselle

Kiertävä päivätoiminta nähtiin myös vaihtoehtona perinteisille toimintakeskuksen toiminnoille. Erilaisiin kodin tai toimintakeskuksen ulkopuolisiin paikkoihin pääseminen ja kehitysvammaisen sosiaalisten tilanteiden tukeminen koettiin erityisen tärkeiksi asioiksi kiertävässä päivätoiminnassa.

Kiertävä päivätoiminta nähtiin yhtenä päivätoiminnan muotona. Kiertävän ohjaajan koettiin olevan helpompi suunnitella aikataulunsa kuin toimintakeskuksessa, koska hän ei ole sidoksissa toimintakeskuksen arkirytmiiin. Tämän näh-

tiin antavan tilaisuuden erilaisiin toimintavaihtoehtoihin, esimerkiksi ilta-aikaan tapahtuvaan toimintaan.

Yksilöllistä toimintaa

Kiertävän päivätoiminnan ohjaajan tekemä asiakastyö koettiin yksilöidymmäksi kuin mitä toimintakeskus ja asumisyksiköt pystyvät järjestämään. Vastauksissa näkyi, että kiertävä ohjaaja pystyy keskittymään yhteen asiakkaaseen hänelle varattuna aikana. Tämän koettiin olevan vaikeaa esimerkiksi ryhmäkodeissa, joissa ohjaajan tulee ottaa huomioon monta asiakasta yhtäikää.

Kiertävällä päivätoiminnan ohjaajalla on paljon erityyppisiä asiakkaita, jotka asuvat erilaisissa paikoissa. Vastauksissa näkyi, että kiertävän päivätoiminnan kautta saadaan järjestettyä asiakkaiden tarpeisiin soveltuvaa toimintaa yksilöllisesti. Asiakkailla koettiin myös olevan mahdollisuus vaikuttaa päivätoiminnan sisältöön.

Säännöllistä toimintaa

Vastauksissa näkyi, että kiertävän päivätoiminnan säännöllisyys on hyvä asia. Päivätoiminnan säännöllisyys nähtiin tärkeänä, koska esimerkiksi asumisyksiköjen ohjaajien järjestämä virikkeellisen toiminnan koettiin toteutuvan vain ajoittain. Kiertävä päivätoiminta toteutuu joka viikko. Kullakin asiakkaalla on yksi tai kaksi kertaa kiertävää päivätoimintaa viikoittain tiettyä aikana. Kiertävä päivätoiminta ei ole riippuvaista esimerkiksi siitä ehtiikö asumisyksikön ohjaaja järjestämään toimintaa. Vastauksissa näkyi, että asumisyksiköissä viriketoiminnalle ei aina voi varata tiettyä aikaa yhden asiakkaan kanssa.

Virikkeitä, sisältöä ja vaihtelua kehitysvammaisen ihmisen elämään - kokonaisvaltaista elämää

Useimmissa vastauksissa virikkeiden tuominen kehitysvammaisen päivään koettiin tärkeäksi. Tämä näkyi lähes kaikissa vastauksissa jollakin tavoin. Vastauksissa näkyi, että joissakin tapauksissa asiakkailla ei ole muuta viriketoi-

mintaa kiertävän päivätoiminnan lisäksi. Monissa asumisyksikköjen vastaajien vastauksissa näkyi se, että asumisyksikköjen ohjaajien työajan koettiin menevän perushoitoon liittyvissä työtehtävissä. Asiakkaiden koettiin tarvitsevan virikkeitä, joiden järjestämiseen asumisyksikköjen ohjaajilla koettiin olevan suhteellisen vähän aikaa.

Itse kehitysvammaisten perushoitoa tehneenä määrittelen perushoidollisiksi toimiksi esimerkiksi ruokailussa, lääkehuollossa, WC:ssä käynneissä ja peseytymisessä avustamisen. Toisaalta perushoitoon voi kuulua myös esimerkiksi viriketoiminnan järjestämistä. Vastauksissa näkyi myös se, että asumisyksikköjen henkilökuntien voimavarat eivät aina riitä keksimään ja järjestämään päivä- ja viriketoimintaa asiakkaille oman perustyön ohessa.

Kiertävän päivätoiminnan koettiin myös tuovan sisältöä ja vaihtelua kehitysvammaisen päivään. Kiertävä päivätoiminta nähtiin myös asiakkaiden mielen-terveyttä edistäväksi. Vastauksissa tuli esiin myös se, että kehitysvammaisilla henkilöillä saattaa olla yksipuolinen elämä eri syistä. Heidän kohdallaan kiertävä päivätoiminta koettiin erityisen tärkeäksi, mutta myös virikkeellistä elämää viettävä kehitysvammaisen henkilön koettiin saavan uutta sisältöä elämään kiertävän päivätoiminnan myötä.

Vastauksissa näkyi, että kiertävän päivätoiminnan ohjaajan mukana asiakkaalla on mahdollisuus osallistua sellaisiin tapahtumiin/harrastuksiin, johon toimipisteiden ohjaajien resurssit eivät riitä, kuten konsertit, elokuvissa käynnit jne. Sosiaalisten kontaktien syntyminen kehitysvammaiselle ihmiselle koettiin tärkeäksi.

Olla jotain, mitä odottaa

Vastauksissa näkyi, että asiakkaiden koettiin odottavan innolla omaa viikoittaista vuoroaan, jolloin kiertävä päivätoiminnan ohjaaja järjestää heille joko yksilö - tai ryhmätoimintaa. Vastauksissa näkyi myös se, että asiakkaiden ko-

ettiin nauttivan kiertävästä päivätoiminnasta. Asiakkaiden, jotka eivät voi puhumalla ilmaista mielipiteitään, vaan ilmaisevat mielipiteensä esim. elein, ilmein, äänтелеillä, koettiin myös nauttivan toiminnasta.

TAULUKKO 2. Perusteluja kiertävän päivätoiminnan tarpeellisuudesta kehitysvammaiselle aikuiselle

Pelkistetty ilmaus	Pääluokka
<p>Vaikeimmin kehitysvammaisten saapuminen toimintakeskukseen päivätoimintaan hankalaa</p> <p>Vaikeasti vammaisille ei ole muuta mahdollisuutta osallistua päivätoimintaan</p> <p>Vaikeimmin kehitysvammaisten oikeus päivätoimintaan osallistumiseen</p> <p>Tärkeää asiakkaille, jotka eivät pääse toimintakeskukseen syystä tai toisesta</p> <p>Toiminta voidaan tuoda asiakkaiden asumisyksikköön</p> <p>Kiertävä päivätoiminta yksi päivätoiminnan muoto</p> <p>Kiertävä ohjaaja ei ole sidoksissa toimintakeskuksen arkirytmiiin</p> <p>Mahdollisuus eri toimintavaihtoehtoihin</p> <p>Asiakastyö yksilöityä.</p> <p>Ohjaaja pystyy keskittymään yhteen asiakkaaseen hänelle varattuna aikana.</p> <p>Ohjaaja pystyy järjestämään erityyppisille asiakkaille toimintaa</p> <p>Asiakkaiden tarpeisiin soveltuvaa toimintaa</p> <p>Asiakkailla mahdollisuus vaikuttaa päivätoiminnan sisältöön</p>	<p>Vaikeimmin vammaisille päivätoimintaa</p> <p>Kiertävä päivätoiminta vaihtoehto toimintakeskuksen toiminnalle</p> <p>Toiminnan yksilöllisyys</p>

<p>Jokaisen tulee kunnolla huomioiduksi vähintään kerran viikossa.</p> <p>Asumisyksikköjen ohjaajien järjestämä virikkeellinen toiminta toteutuu ajoittain</p> <p>Asumisyksikköjen ohjaajien työaika menee perushoitoon liittyvissä työtehtävissä</p> <p>Asiakkaat tarvitsevat virikkeitä</p> <p>Arkisten perustoimintojen lisäksi asiakkailla ei ole välttämättä muuta toimintaa</p> <p>Asiakkaat odottavat innolla omaa vuoroaan</p> <p>Asiakkaat odottavat sekä yksilö, että ryhmähetkiä</p> <p>Asiakkaat nauttivat kiertävästä päivätoiminnasta</p> <p>Asiakkaat ilmaisevat nauttimisensa eri tavoin; puhumalla, elein, ilmein, äänтелеillä jne.</p>	<p>Päivätoiminnan säännöllisyys</p> <p>Virikkeiden, sisällön ja vaihtelun tuottaminen kehitysvammaisen ihmisen elämään</p> <p>Asiakkaat odottavat toimintaa</p> <p>Asiakkaat nauttivat toiminnasta</p>
--	--

7.3 Kiertävän päivätoiminnan merkitys eri elämäalueilla

Tutkimuksessa pyysin vastaajia arvioimaan kiertävän päivätoiminnan tarpeellisuutta kehitysvammaiselle aikuiselle eri elämäalueilla. Elämäalueita oli kuusi. Näistä kuudesta osa-alueesta sosiaalisten suhteiden tukemisen kannalta kiertävän päivätoiminnan koki erittäin tai melko tarpeelliseksi 32 vastaajaa.

Mielekkään tekemisen järjestämisen kannalta toiminnan koki erittäin tai melko tarpeelliseksi kaikki vastaajat. Vastaajista koki kiertävän päivätoiminnan erittäin tai melko tarpeelliseksi mielenterveyden tukemisen sekä arkipäivän rytmittämisen kannalta 31 vastaajaa. Toimintakyvyn ylläpidon kannalta kiertävän päivätoiminnan koki erittäin tai melko tarpeelliseksi 29 vastaajaa. Arjen taitojen oppiminen kannalta toiminnan koki erittäin tai melko tarpeelliseksi 28 vastaajaa. Arjen taitojen oppimisen kannalta melko tarpeettomaksi kiertävän päivätoiminnan koki 1 vastaaja. Tämä oli ainoa kohta kuudesta elämäntilanteen osa-alueesta, jossa vastaaja näki kiertävän päivätoiminnan melko tarpeettomaksi tai tarpeettomaksi.

TAULUKKO 3. Kiertävän päivätoiminnan tarpeellisuus aikuiselle kehitysvammaiselle eri elämäntilanteilla (N=32)

Elämäntilanne	Tarpeellisuus	Mainintojen lukumäärä
Sosiaalisten suhteiden tukeminen	erittäin tai melko tarpeellista	32
Mielekkään tekemisen järjestäminen	erittäin tai melko tarpeellista	32
Mielenterveyden tukeminen	erittäin tai melko tarpeellista	31
Arkipäivän rytmittäminen	erittäin tai melko tarpeellista	31
Toimintakyvyn ylläpito	erittäin tai melko tarpeellista	29
Arjen taitojen oppiminen	erittäin tai melko tarpeellista	28

Avoimeen vastaustilaan vastaajat mainitsivat myös muita elämänalueita, joiden koettiin olevan tärkeitä kehitysvammaiselle aikuiselle arvioitaessa kiertävää päivätoiminnan tarpeellisuutta. Kiertävän päivätoiminnan koettiin yhdistävän eriasteisesti ja eri paikoista tulevia kehitysvammaisia. Asiakkaiden koettiin saavan vaihtelua elämään sekä erilaisia kokemuksia ja elämyksiä.

Muita mainintoja saivat muun muassa se, että inhimillisen oikeuden ja kohtuuden toteutumisen kannalta kiertävä päivätoiminta on myös tärkeää asiakkaille. Eräs vastaaja koki, että kiertävästä päivätoiminnasta välittyi myös ”välittämisen tunne”.

7.4 Toimivat asiat kiertävässä päivätoiminnassa

Tutkimuksessa pyysin vastaajia arvioimaan kiertävää päivätoimintaa asiakkaan näkökulmasta. Pyysin vastaajia arvioimaan myös kiertävää päivätoimintaa oman työn näkökulmasta. Tutkin mitkä asiat kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työmallissa on todettu toimiviksi ja hyviksi? Entä mitkä asiat vaativat kehittämistä toiminnassa?

Käsittelen tässä asiakkaan ja henkilökunnan näkökulmasta sekä toimivia, että kehittämistä vaativia asioita. Niissä oli paljon yhteneväisyyksiä, joten käsitteelen niitä yhdessä.

Toimivat asiat asiakkaan näkökulmasta

Monissa vastauksissa korostui se, että asiakkaat pääsevät osallistumaan oman toimintayksikön (asumisyksikkö tai toimintakeskus) ulkopuolelle erilaisiin toimintoihin ja tapahtumiin. Monet vastaajat näkivät, että näin edistetään kehitysvammaisten integroitumista yhteiskuntaan. Kehitysvammaisen sosiaalisten suhteiden luominen ja ylläpitäminen korostuivat myös useissa vastauksissa. Kiertävä päivätoiminta nähtiin asiakkaan kannalta joustavana ja monipuolise-

na toimintana. Toiminnan säännöllisyys ja jatkuvuus (viikoittainen toiminta, jolle on varattu tietty aika) nähtiin myös tärkeänä.

Toimivat asiat henkilökunnan näkökulmasta

Kyselyssä pyysin vastaajia myös miettimään mitkä asiat kiertävässä päivätoiminnassa ovat toimineet heidän oman työnsä näkökulmasta. Eräs vastaaja ilmaisi kiertävän päivätoiminnan toimivan luonteen seuraavasti:

”...kiertävän ohjaajan toiminta on sulautunut hyvin hoito ja huolenpito osastojen arkirutiineihin arvokkaalla ja positiivisella tavalla, joka on täydentänyt minun omaa työpanostani.”

Toimiviksi asioiksi kiertävässä päivätoiminnassa oman työn kannalta nousivat esille myös kiertävän päivätoiminnan ohjaajan yhteistyötaidot, jotka koettiin monissa vastauksissa hyviksi. Yhteistyöstä kiertävän ohjaajan kanssa koettiin myös iloa. Eräs vastaaja kuvasi asiaa seuraavasti:

”Yhdessä tekemisen riemu”

Myös kiertävän päivätoiminnan ohjaajan joustavaa työasennetta kiitettiin. Tämä näkyi vastaajien mukaan muun muassa siinä, että ohjaaja oli valmis muuttamaan aikataulujaan ja suunnitelmiaan tilanteen ja tarpeen mukaan.

Vastaajat kokivat, että koska oma työaika menee perustyöhön, niin on tärkeää, että kiertävä päivätoiminnan ohjaaja järjestää muuta toimintaa asiakkaille.

TAULUKKO 4. Toimivat asiat kiertävässä päivätoiminnassa

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Pääluokka
”...kiertävän ohjaajan erittäin joustava työasenne ja hyvät yhteistyötaidot auttavat paljon...”	Yhteistyö kiertävän päivätoiminnan ohjaajan kanssa sujuvaa Kiertävän päivätoiminnan ohjaajan joustavuus	KIERTÄVÄN PÄIVÄTOIMINNAN OHJAAJAN JOUSTAVUUS JA YHTEISTYÖTAIDOT

<p>”On mukava nähdä, kun asukkaat odottavat ohjaajaa ja lähtevät todella mielellään hänen mukaansa”</p>	<p>Asiakkaiden tyytyväisyys kiertävään päivätoimintaan</p>	<p>ASIAKKAIDEN TYYTYVÄISYYS</p>
<p>”Kun itse ei ehdi muiden juoksevien asioiden takia järjestää toimintaa asukkaille. On huippuhyvä, että käy joku, jolla on aikaa.”</p>	<p>Oma työaika menee perustyöhön, kiertävä päivätoiminnan ohjaaja järjestää muuta toimintaa asukkaille.</p>	<p>AJAN ANTAMINEN ASIAKKAILLE</p>
<p>”Asukas pääsee osallistumaan erilaisiin toimintoihin erityisesti talon ulkopuolella. Mahdollisuus sosiaalisten suhteiden luomiseen...”</p>	<p>Normalisaation toteutuminen toiminnassa</p>	<p>KEHITYSVAMMAISTEN INTEGRAATION EDISTÄMINEN</p>
	<p>Toistuva, säännöllinen, suunniteltu toiminta, toiminnan jatkuvuus.</p>	<p>TOIMINNAN SÄÄNNÖLLISYYS JA MONIPUOLISUUS</p>

7.5 Kehittämistä vaativat asiat kiertävässä päivätoiminnassa

Kehittämistä vaativat asiat asiakkaan kannalta

Pyysin kyselyyn vastaajia arvioimaan sitä, mitkä asiat vaativat kehittämistä kiertävässä päivätoiminnassa asiakkaan kannalta. Vastauksissa näkyi, että kiertävässä päivätoiminnassa on asiakkaita enemmän kuin mihin yhden ohjaajan resurssit riittävät. Vastauksissa näkyi, että kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työ on liikkuvaa ja siirtyminen talosta toiseen on aikaa vievää. Vas-

taajat mieltivät, että onko näille siirtymisille varattu tarpeeksi aikaa. Toiminnan suunnittelun koettiin myös vaativan enemmän aikaa.

Vastauksissa näkyi myös, että asiakkaiden järjestettävän päivätoiminnan erilaisia toimintoja voi vaihdella ja muokata ja sillä tavoin kehittää toimintaa.

Vastauksissa toivottiin myös, että liikuntaa ja ulkoilupainotteista toimintaa asiakkailla voisi olla enemmän.

Paitsi kehittämistä vaativia asioita asiakkaan kannalta vastaajat arvioivat kehittämistä vaativia asioita kiertävässä päivätoiminnassa oman työnsä näkökulmasta. Vastaajat pohtivat muun muassa oman työn kehittämistä sekä tiedonkulun ongelmia kiertävän päivätoiminnan ohjaajan ja toimipisteiden välillä.

TAULUKKO 5. Kehittämistä vaativat asiat kiertävässä päivätoiminnassa

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Pääluokka
"Paremminkin voisin itse kehittää omaa tapaani työskennellä, jolloin mahdollistaisin entistä paremman mahdollisuuden järjestää kiertävää päivätoimintaa"	Oman työn kehittäminen suhteessa kiertävään päivätoimintaan	TYÖN KEHITTÄMINEN
"Voisi olla jonkinlainen aikataulu pidemmälle ajalle; kuka on menossa minnekin..."	Tiedonkulun parantaminen yksiköiden henkilökunnan ja kiertävän päivätoiminnan ohjaajan välillä	TIEDONKULUN PARANTAMINEN
"...toiminta jota voidaan asumisyksikössä itsekin järjestää esim. musiikin kuuntelu... jne. tuntuu tarpeettomalta."	Toiminta, jota voidaan itse järjestää asumisyksikössä ei ole tarpeellista kiertävän päivätoiminnan järjestettäväksi.	PÄIVÄTOIMINNAN KEHITTÄMINEN
	Siirtyminen talosta toiseen aikaa vievää	PÄIVÄTOIMINNAN MONIPUOLISTAMISEN TARVE
	Toiminnan suunnittelu vaatii enemmän aikaa	

	Toiminnan monipuolisuuden tarve Toimintaa voi muokata Toimintaa voi vaihdella Liikuntaa ja ulkoilua enemmän Ohjaajan aika ei riitä työmäärään nähden Asiakkaita enemmän kuin mihin yhden ohjaajan resurssit riittävät	RESURSSIEN RIITTÄMÄTTÖMYYS
--	--	-----------------------------------

7.6 Päivätoiminta oman toimipisteen näkökulmasta

Kiertävän päivätoiminnan tuoma hyöty

Pyysin vastaajia arvioimaan kiertävää päivätoimintaa tuomaa hyötyä oman toimipisteen (asuntola, palvelukoti tai toimintakeskus) näkökulmasta.

Vastauksissa näkyi, että toimipisteiden saama hyöty näkyy muun muassa siinä, että toimipisteiden paine helpottuu ja työmäärä pysyy kohtuullisempana. Asiakkaiden koettiin saavan yksilöllistä aikaa kiertävän ohjaajan kanssa paremmin kuin mitä toimipisteissä pystytään järjestämään. Toimipisteissä kahdenkeskisen ajan järjestämiseen ei ole välttämättä aina mahdollisuutta. Toimipisteiden näkökulmasta myös kiertävän päivätoiminnan säännöllisyys koettiin hyödyttäväksi asiaksi.

TAULUKKO 6. Kiertävän päivätoiminnan toimipisteelle tuoma hyöty

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistys
"Paine siitä, että asiakasmäärä lisääntyy helpottuu..."	Kiertävä päivätoiminnan ohjaaja tuo lisäresurssin toimipisteen toimintaan
"Hyöty on ollut suuri! Toimintakeskus..."	Toimintakeskuksen paine helpottuu ja

<p>kuksessa on aina vain rajalliset mahdollisuudet toiminnan järjestämiseen(henkilökunta/tilat). Toiminnan ulkopuolelle on jäänyt väkisin suuri joukko asiakkaita...”</p>	<p>asiakasmäärä pysyy kohtuullisena</p>
<p>”Asiakas saa täysin kahdenkeskistä aikaa ja häneen vain keskitytään...”</p>	<p>Yksilöllinen aika asiakkaan kanssa</p>
<p>”Asiakas/asukas saa päivätoimintaa, vaikka sattuisi kiireinen aamuvuoro ja ei ehtisi järjestämään mitään ylimääräistä.</p>	<p>Kiertävän päivätoiminnan säännöllisyys</p>

Päivätoiminnan kehittäminen

Vastaajat arvioivat myös heidän valmiuttaan osallistua toimintaan kiertävän päivätoiminnan ohjaajan kanssa tämän työskennellessä vastaajien toimipisteissä. Vastaajista 27 prosentilla oli valmiutta osallistua kiertävän päivätoiminnan ohjaajan kanssa toimintaan. Ei -vastauksia oli 3 ja tyhjiä vastauksia 2. Monet vastasivat jo tehneensäkin yhteistyötä kiertävän päivätoiminnan ohjaajan kanssa. Yhteistyön merkitys ja luonnollisuus tuli esiin useissa vastauksissa. Monet vastaajat olivat valmiita osallistumaan ohjaajan mukana.

Erityisesti toimintakeskuksen vastaajien perusteluissa kyllä vastauksille koettiin yhteistyö kiertävän ohjaajan kanssa luontevaksi ja tärkeäksi kiertävän ohjaajan työskennellessä toimipisteessä. Kiertävä päivätoiminnan ohjaaja nähtiin osana tiimiä.

Osallistuminen yhteistyöhön kiertävän ohjaajan kanssa koettiin myös näköalaja avartavaksi. Myös mahdollisuus yhteistyön kautta saada vinkkejä omaan työhön koettiin tärkeänä. Yhteistyön koettiin myös tuovan vaihtelua omiin päivärutiineihin.

Vastauksissa näkyi myös se, että monet vastaajat olivat halukkaita avustamaan kiertävää ohjaajaa esimerkiksi askartelussa ja leipomisessa, kun toimin-

ta on valmiiksi suunniteltu. Monet kokivat, että valmiiksi suunniteltuun toimintaan on helppo lähteä mukaan avuksi oman työn lomassa, mikäli aikataulun sen sallivat. Vastaajista monet kokivat, etteivät he itse jaksaa suunnitella päivätoimintaa oman työpäivän ohessa.

Aikataulutus koettiin ongelmaksi siinä mielessä, että vastaajat kokivat, etteivät he pysty irrottautumaan omista töistään osallistuakseen kiertävän ohjaajan mukana toimintaan. Jotkut kokivat, että heidän osallistumisensa riippuu päivästä ja toiminnasta.

Ei- vastauksissa tuli ilmi se, että omaa työtä on niin paljon, että he eivät pysty irrottautumaan.

Pyysin vastaajia myös miettimään ovatko he valmiita kehittämään kehitysvammaisten asiakkaiden päivätoimintaa toimipisteesssänsä. 32 vastaajasta 28 vastaajaa oli sitä mieltä, että on valmis kehittämään päivätoimintaa omassa toimipisteessä. Kaksi vastaajaa vastasivat ei. Lisäksi oli kaksi tyhjää vastausta.

Monet näkivät päivätoiminnan kehittämisen olevan osa työtään. Toisaalta monet eivät kuitenkaan osanneet eritellä miten kehittäisivät päivätoimintaa. Monet vastasivat, ettei kehitysideoita tullut mieleen. Monet näkivät, että päivätoiminnan kehittämiselle on kuitenkin olemassa tarve. Vastauksissa näkyi myös se, että vastaajien mielestä ohjaajien määrää/ohjaajien työtunteja pitää lisätä, jotta päivätoimintaa pystytään asiakkaille kehittämään omassa toimipisteessä. Vastauksista näkyi myös se, että vastaajat eivät halunneet jättää päivätoiminnan järjestämistä täysin kiertävän päivätoiminnan ohjaajan vastuulle. Halukkuutta päivätoiminnan kehittämiseen oli nähtävissä. Monet olivat valmiita autamaan ja tukemaan kiertävää päivätoiminnan ohjaajaa päivätoiminnan järjestämisessä omien työtehtävien salliessa. Monet näkivät arkipäivän toimet päivätoimintana.

7.7 Kiertävän päivätoiminnan tulevaisuus

Kiertävän päivätoiminnan jatko Palokan alueella on avoin. Kiertävän päivätoiminnan työmalli on jatkunut toistaiseksi. Tutkimuksessa kartoitin tarpeita järjestää kiertävää päivätoimintaa tulevaisuudessa. Pyysin vastaajia arvioimaan kiertävän päivätoiminnan tarpeellisuutta jatkaa tulevaisuudessa. 32 vastaajasta 31 (97 prosenttia) vastaajaa oli sitä mieltä, että kiertävän päivätoiminnan jatkuminen Palokan alueella on erittäin tarpeellista. Yksi vastaaja näki toiminnan jatkumisen melko tarpeellisena. Kukaan vastaajista ei nähnyt toimintaa melko tarpeettomana tai tarpeettomana. Tämä kertoo minusta aika yksiselitteisesti sen, että kiertävän päivätoiminnan jatkuminen nähdään erittäin tarpeellisena toimipisteiden henkilökuntien keskuudessa Palokan alueella. Vastaajien mielestä kiertävän päivätoiminnan tuoma hyöty sekä asiakkaiden, henkilökunnan että eri toimipisteiden kannalta nähtiin niin tarpeellisena, että sen jatkumista toivotaan.

Tutkimuksessa kartoitin sitä kuinka tarpeellisena vastaajat näkevät kiertävän päivätoiminnan jatkumisen Palokan alueella. Sen lisäksi kartoitin vastaajien mielipidettä siitä tarvitaanko Jyväskylän kaupungin alueelle lisää kiertäviä päivätoiminnan ohjaajia. Annetut vastausvaihtoehdot olivat kyllä/en osaa sanoa/ei. Vastaajista 26 vastaajan eli 81 prosentin mielestä Jyväskylän kaupungin alueelle tarvitaan lisää kiertäviä päivätoiminnan ohjaajia. 19 prosenttia eli 6 vastaajaa arvioi, ettei osaa sanoa. Kukaan vastaajista ei valinnut vaihtoehtoa ei.

Eräs kyllä - vastausvaihtoehdon valinnut vastaaja tiivistä asian seuraavasti:

”Ohjaajia tarvitaan lisää, että kaikki halukkaat /palvelua tarvitsevat pääsisivät mukaan toimintaan...”

TAULUKKO 7. Miksi kiertäviä päivätoiminnan ohjaajia tarvitaan lisää Jyväskylän kaupungin alueelle? Kyllä vastausten perusteluja

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistys
<p>"Tiheään asutut kaupunginosat eivät juuri poikkea toisistaan. Ainakin joidenkin uuden kaupungin asumisyksikköjen välillä voisi kiertävän ohjaajan työpanos olla perusteltua."</p> <p>"Tarvetta toiminnalle on ja asiakkaita on paljon yhä lisääntyvässä määrin. Yhden ohjaajan aika eikä voimavarat eivät riitä kaikille toimintaa tarvitseville."</p>	<p>Yhden ohjaajan resurssit eivät riitä</p>
<p>"Tukemaan KV:sten hyvinvointia, kun muun HK:n panos ei siihen yksin riitä!"</p> <p>"Se luo edellytyksiä asiakkaiden asioinnille, päivätoiminnalle ja virkistymiselle"</p>	<p>Kehitysvammaisten hyvinvoinnin tukemiseen</p>
<p>"...erityisesti vaikea vammaisten kohdalla. Osa ei pysty lähtemään kotoaan toimintakeskuksiin ym. kappavat erilaista päivätoimintaa...Heille ei voida järjestää päivätoimintaa esim. toimintakeskuksessa."</p>	<p>Päivätoimintaa monenlaisille asiakkaille</p>
<p>"On paljon asiakkaita jotka eivät syystä tai toisesta pääse osallistumaan toimintakeskuksissa järjestettävään päivätoimintaan. Kiertävä ohjaaja voi viedä toimintaa ihmisten koteihin, näin lähes kaikki pääsevät osallistumaan toimintaan."</p>	
<p>"Hoitajilla ei ole aikaa hoitotyön lisäksi järjestää jokaiselle asukkaalle säännöllisesti päivätoimintaa"</p>	<p>Asumisyksiköiden ohjaajilla ei ole aikaa perustyön lisäksi</p>

"Monipuolistamaan kehitysvammaisten vapaa-ajan viettoa. (asuntoloiden ohjaajien aika ei riitä kaikkeen perushoidon lisäksi)"	Kehitysvammaisten vapaa-ajan vieton monipuolistamiseen
"Yksinäisyys on myös nähtävissä kehitysvammaisten elämässä"	Kehitysvammaisten yksinäisyyden ehkäisemiseksi
"Päivätoimintapaikoista tuntuu olevan huutava pula..."	Pula päivätoimintapaikoista
"Kiertävä ohjaaja systeemi on nopea, tehokas ja edullinen-ei tarvita uusia isoja rakennuksia ja kalliita kuljetuksia."	Kiertävä päivätoiminta on taloudellinen työmalli

7.8 Kiertävän päivätoiminnan ohjaamiseen vaadittava osaaminen

Lopuksi pyysin vastaajia arvioimaan millaista osaamista kiertävän päivätoiminnan ohjaaminen vaatii. Vastaajien mielestä kiertävä päivätoiminnan ohjaus vaatii monenlaista erityyppistä osaamista. Taulukossa 8 olen jaotellut kiertävän päivätoiminnan ohjaamiseen vaadittavan osaamisen osaamisalueiksi. Eräs vastaaja tiivisti asian millaista osaamista kiertävä päivätoiminnan ohjaaminen vaatii seuraavasti:

"Kykyä nähdä oleellinen ihmisen elämässä ja tehdä siitä hetkestä miellyttävä"

TAULUKKO 8. Kiertävän päivätoiminnan ohjaamiseen vaadittavat osaamisalueet

Pelkistys	Osaamisalue (pääluokka)
Ohjaajan koulutus/ohjaustaitoja	OHJAUKSELLISET TAIDOT JA KOULUTUS
Kehitysvammatyön osaamista Kokemusta ja tietämystä kehitys-	KEHITYSVAMMATYÖN OSAAMINEN

vammaisuudesta Tietoa kehitysvammapalveluista Yhteistyötaitoja Ryhmän vetämisen taitoja Organisointikyky Suunnitelmallisuus Johdonmukaisuus Luovuus Ideointikykyä Mielikuvitusta Pitkää pinnaa Päättäväisyys Kärsivällisyys Uusiutumiskyky Tekemisen meininkiä Joustavuus Avoimuus Halu kohdata uusia asioita Kyky ymmärtää asiakkaan tarpeita	YHTEISTYÖ- JA VUOROVAIKU- TUSTOIDOT TYÖN SUUNNITTELUOSAAMINEN OHJAAJAN LUOVUUTEEN JA IDEOINTIIN LIITTYVÄT ALUEET OHJAAJAN PERSOONALLISUU- TEEN LIITTYVÄT ALUEET
--	--

Tutkimuksen luotettavuus

Validius (pätevyys) tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä, mitata juuri sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2005, 216). Hirsjärven ja muiden mukaan (2005, 216) reliabelius (uskottavuus) tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta eli siis sitä, että mittaus tai tutkimus antaa tuloksia, jotka eivät ole sattumanvaraisia.

Tutkimukseni validiutta lisää se, että tein esikyselyn ja muokkasin sen perusteella kyselylomaketta. Validiutta lisää myös se, että käytin uusinta alan kirjallisuutta ja nettisivujen tietoja sekä oma kehitysvamma-alan työn tuntemus. Reliabiliteettia lisää tarkka kuvaus aineiston analyysistä.

Tulkinnat kyselylomakkeiden tuloksista ovat minun tulkintoja vastauksista. Vaikka huomioinkin kaikki vastaukset, niin jouduin tekemään tulkintoja ja pelkistyksiä sekä luokittelemaan pelkistyksiä tutkimuksen tulosten esittämiseksi

Luotettavuuden puolesta puhuu se, että otantajoukko oli valittu toimipisteistä, joissa kiertävä päivätoiminnan ohjaaja toimii. Tutkimukseen valittu otantajoukko on toimipisteiden henkilökuntaa, jotka toimivat kiertävän päivätoiminnan ohjaajan kanssa viikoittain tai jopa päivittäin. Toimipisteet, jotka valikoituivat tutkimukseen, ovat myös erilaisia. Kolme niistä on asumisyksikköjä ja yksi on toimintakeskus. Toimipisteissä on erityyppisiä asiakkaita vaikeimmin kehitysvammaisista lievästi kehitysvammaisiin. Tämä näkyi tutkimuksen tuloksissa esimerkiksi siinä, että vastaajat olivat ajatelleet asioita erityyppisten asiakkaiden kautta. Kiertävä päivätoiminta tarjoaa erityyppisille kehitysvammaisille päivätoimintaa, joten on tärkeää, että tutkimukseni käsitteli heidän kaikkien kannalta asiaa.

Tutkimustuloksissa korostan vaikeimmin kehitysvammaisten asemaa, koska heille kiertävä päivätoiminta on erityisen tärkeä vaihtoehto päivätoiminnan järjestämiseen. Tutkimustuloksista käy ilmi, että erityisesti vaikeimmin kehitysvammaiset saattavat jäädä kokonaan päivätoiminnan ulkopuolelle eri syistä. Tutkimuksesta käy ilmi, että heidän päivätoiminnan järjestämiseksi ei välttämättä ole muuta vaihtoehtoa tai ainakaan sellaista ei ole tullut esille.

Kyselykaavakkeita vein 35 ja sain määräaikaan mennessä takaisin 32 kappaletta eli 91 prosenttia. Tutkimukseni luotettavuutta lisää se, että palautuneiden kyselylomakkeiden määrä oli suuri.

Tutkimukseni vastauksista näkyi hyvin se, että monilla vastaajilla on varsin pitkä työkokemus kehitysvamma-alalta. 41 prosentilla vastaajista oli työkokemusta kehitysvamma-alalta yli kymmenen vuotta. 38 prosentillakin oli työkokemusta 4-10 vuotta kehitysvamma-alalta. Vastaajat olivat eri-ikäisiä, erilaisen koulutustaustan omaavia henkilöitä.

Nämä kaikki yhdessä: vastaajien työkokemus, heidän erilainen koulutustaustansa sekä se, että vastaajat olivat eri-ikäisiä, näkyivät vastauksissa. Vastauksissa näkyi monipuolinen kehitysvamma-alan tuntemus. Vastaajat ajattelivat kehitysvammaisen elämää monelta kantilta.

Tutkimuksen otanta ei ole kovin laaja, mutta joukko on edustava. Lähes kaikki vastaajat ovat seuranneet kiertävää päivätoimintaa yli vuoden verran. Heillä kaikilla on muodostunut käsitys kiertävästä päivätoiminnasta.

8 POHDINTA

Tutkimuksessani ilmeni, että kiertävä päivätoiminta nähtiin pääsääntöisesti hyvänä ja tarpeellisena asiana. Tutkimukseni keskeisimmät tutkimustulokset olivat, että kiertävässä päivätoiminnassa koettiin hyviksi ja toimiviksi asioiksi kehitysvammaisten henkilöiden integraation tukeminen, toiminnan yksilöllisyys, toiminnan säännöllisyys ja joustavuus. Kiertävä päivätoiminnan koettiin myös osaltaan tukevan kehitysvammaisten henkilöiden kokonaisvaltaista hyvinvointia täydentäen esimerkiksi asumisyksikköjen tarjoamia palveluja.

Virikkeiden ja sisällön tuominen kehitysvammaisen elämään on tärkeää. Tutkimuksessani tämä nähtiin myös erityisen tärkeäksi asiaksi toiminnassa. Ilman kiertävää päivätoimintaa monen kehitysvammaisen aikuisen henkilön elämä saattaa olla yksipuolista.

Kiertävä päivätoiminta hyödyttää useita eri toimintayksiköitä samaan aikaan. Kiertävä päivätoiminnan nähtiin olevan joustavaa toimintaa, esimerkiksi aikataulujen suhteen se ei ole sidottu toimintakeskuksen aikatauluihin. Tutkimuksen vastauksista näkyi se, että kiertävä päivätoiminnan muoto antaa mahdollisuuden erilaisiin toimintoihin ja vaihtoehtoihin kehitysvammaisten päivätoiminnan järjestämiseksi.

Tutkimuksestani kävi ilmi, että kiertävällä päivätoiminnan ohjaajalla tulee olla monenlaista osaamista. Näitä osa-alueita ovat ohjaukselliset taidot ja koulutus, kehitysvammatyön osaaminen, yhteistyö - ja vuorovaikutustaidot, työn suunnitelmallisuus. Lisäksi tutkimuksestani kävi ilmi, että ohjaajan tulisi olla persoonaltaan soveltuva työhön. Ohjaaja luovuus ja ideointikyky ovat tärkeitä asioita kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työssä.

Sosionomikoulutuksen erityiskasvatuksen ja vammaistyön suuntautumisvaihtoehtosta lähes valmistuneena voin sanoa, että sosionomikoulutus voisi olla yksi hyvä koulutuspohja kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työhön vaadittaviin taitoihin ja tietoihin. Lisäksi tietysti ohjaajan persoonallisuuden tulisi soveltua työhön.

Pohdin opinnäytetyötäni tehdessäni kehitysvammaisten päivätoiminnan järjestämistä monelta kantilta. Kehitysvammaisten päivätoiminnan järjestäminen on ajankohtaisten mietintöjen alla muun muassa vammaispalvelulain muutosten myötä. Opinnäytetyöni on siis ajankohtainen.

Opinnäytetyöni ajankohtaisuus tulee esiin myös siksi, että Jyväskylän kaupungin kehitysvammapalvelujen palvelustrategiassa vuosille 2010–2015 on kiinnitetty huomiota kehitysvammaisten päivätoimintapalveluihin. (Kehitysvammapalveluiden palvelustrategia 2009). Palvelustrategiassa päivätoimintapalveluiden tavoitteeksi asetetaan, että kaikille kehitysvammaisille järjestetään päivä - tai työtoimintaa yksilöllisten tarpeiden ja kykyjen mukaan vuoteen 2015 mennessä. (Kehitysvammapalveluiden palvelustrategia 2009). Yksi tavoite on, että päivätoiminnoissa kehitetään ja ylläpidetään sosiaalisia taitoja. (Kehitysvammapalveluiden palvelustrategia, 2009). Sosiaalisten taitojen kehittäminen ja ylläpito on yksi kiertävän päivätoiminnan tärkeistä tavoitteista toiminnalle ja se näkyy monessakin asiassa. Kyselyni mukaan kehitysvammaisen sosiaalisten taitojen kehittäminen ja ylläpito koettiin myös yhdeksi kiertävän päivätoiminnan tärkeimmistä asioista.

Uskon, että opinnäytetyöni hyödyttää työelämää mietittäessä vaihtoehtoja kehitysvammaisten päivätoiminnan järjestämiseksi. Kiertävä päivätoiminta on yksi mahdollinen vaihtoehto päivätoiminnan järjestämiseksi eriasteisesti kehitysvammaisille asiakkaille. Tekemäni kyselyn perusteella siinä koettiin olevan monia hyviä puolia ja hyötynäkökohtia sekä asiakkaan, eri toimipisteiden ja niissä työskentelevien työntekijöiden kannalta.

Kehittämisalueita kiertävässä päivätoiminnassa ovat muun muassa resurssien riittämättömyys ja toiminnan monipuolistamisen tarve. Yhden kiertävän päivätoiminnan ohjaajan aika ei riitä kaikkien tarvitsijoiden päivätoiminnan järjestämiseen. On asiakkaita, jotka jäävät päivätoiminnan ulkopuolelle, mutta varmasti hyötyisivät siitä. Kiertävä päivätoiminta voi olla hyvä vaihtoehto heidän päivätoiminnan järjestämiseen. Erityisesti vaikeasti vammaisten henkilöiden kohdalla kiertävä päivätoiminta vaikuttaa olevan toimiva vaihtoehto.

Kiertävä päivätoiminnan työmalli tulee ottaa huomioon varteenotettavana vaihtoehtona kehitysvammaisten päivätoiminnan järjestämiseksi. Tutkimukseni mukaan kiertäviä päivätoiminnan ohjaajia tarvitaan lisää Jyväskylän kaupungin alueelle. Kaikille kaupungin kehitysvammaisille asiakkaille on järjestettävä yksilöllistä päivätoimintaa. Jokaisella kehitysvammaisella on oikeus osallistua yksilölliseen päivätoimintaan, vaikkapa osittaisen osallisuuden periaatteiden mukaan. Tällä edistetään kehitysvammaisten yhdenvertaisuutta. Päivätoiminnan järjestäminen tulee kirjata asiakkaiden palvelusuunnitelmiin, jottei se jää toteutumatta.

Tutkimusta tehdessä minulle tuli mieleen jatkotutkimusaiheina pari asiaa. Miten kehitysvammaisten henkilöiden yksilölliset tarpeet otetaan huomioon päivä- ja työtoiminnan kehittämisessä? Sekä miten eri tavoin vaikeimmin kehitysvammaisten päivätoimintaa voidaan järjestää? Toisaalta mietin kehitysvammaisten henkilöiden vapaa-ajan toimintojen suhteen, että miten kehitysvammaisten vapaa-ajan toimintoja voidaan kehittää ottamalla huomioon asiakkaiden yksilölliset tarpeet?

Opinnäytetyöprosessi on ollut laaja, mutta opettavainen. Aikataulutukseni ei ole pitänyt monestakin syystä. Prosessin aikana olen oppinut uutta muun muassa tutkimuksen teosta. Koko opinnäytetyöprosessin ajan olen kokenut aiheen mielenkiintoiseksi. Vaikka aihe on ollut mielenkiintoinen, loppuvaiheessa

tutkimusta tuli tutkimusväsymys. Kaiken kaikkiaan olen opinnäytetyötä tehdessäni oppinut uutta tutkimuksen tekemisestä ja kirjoittamisesta. Uskon, että näistä taidoista on hyötyä jatkossa.

LÄHTEET

AAIDD – Amerikan kehitysvammaliitto. 2008. Kehitysvammahuollon tietopankki. Viitattu 16.2.2010. <http://www.saunalahti.fi.kup/>, päähakemisto, AAIDD.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11 p. Jyväskylä: Gummerus.

Kaski, M., Manninen, A & Pihko, H. 2009. Kehitysvammaisuus. 4. uud. p. Helsinki: WSOY

Kehitysvammapalveluiden palvelustrategia. 2009. Jyväskylän kaupungin Internet-sivut. Viitattu 18.3.2010. <http://jyvaskyla.fi> sosiaalipalvelut, palvelut vammaisille, kehitysvammapalvelut

Keskeistä lainsäädäntöä. 2009. Vernerin Internet-sivut. Viitattu 16.2.2010. <http://www.verneri.net>, yleiskieliset sivut, etusivu, sosiaaliturva, keskeistä lainsäädäntöä.

L 23.6.1977/519. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta. Viitattu 16.2.2010. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 3.4.1987/380 Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Viitattu 16.2.2010. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, 1987.

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Viitattu 21.4.2010. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, asiasanat, perustuslaki.

L 22.12.2006/1267. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Viitattu 16.2.2010. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, haku asiasanoilla, vammainen, laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, viitetiedot

L 19.12.2008/981. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Viitattu 16.2.2010. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, haku asiasanoilla, vammainen, laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, viitetiedot

Lehtinen, U. & Pirttimaa, R. 1993. Aikuiskasvatuksen suunnitelma Nova. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino

Lääketeieteellinen luokitus. 2009. Vernerin Internet-sivut. Viitattu 15.2.2010. <http://www.verneri.net>, yleiskieliset sivut, etusivu, tietopankki, mitä kehitysvammaisuus on.

Malm, M., Matero, M., Repo, M. & Talvela E-L. 2004. Esteistä mahdollisuuksiin vammaistyön perusteet. Porvoo: WS Bookwell

Mitä kehitysvammaisuus on? 2010. Vernerin Internet-sivut. Viitattu 16.2.2010.
[Http://www.verneri.net](http://www.verneri.net), yleiskieliset sivut, etusivu, tietopankki

Päivätoiminta. 2010. Sosiaali- ja terveysministeriön Internet-sivut. Viitattu 16.2.2010. [Http://www.stm.fi](http://www.stm.fi), sosiaali- ja terveystietopalvelut, vammaispalvelut, päivätoiminta.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino oy

Työtoiminta. 2010. Vernerin Internet-sivut. Viitattu 24.4.2010.
[Http://www.verneri.net](http://www.verneri.net), yleiskieliset sivut, etusivu, tietopankki, työ, työtoiminta

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Hyvinvointiala

8.9.2009

Kyselyn vastaajille

Hei!

Olen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa opiskeleva tuleva sosionomi ja olen tekemässä opinnäytetyötäni Palokan alueella kehitysvammaisille järjestettyyn kiertävään päivätoimintaan liittyen.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kartoittaa Palokan alueen kiertävän päivätoiminnan työn sisältöä ja merkitystä asiakkaiden, henkilökunnan ja toimintayksikön kannalta.

Teen kyselyn Palokan alueen kehitysvammapalvelujen yksiköiden henkilökunnille, jossa kerään tietoa Ritorinteen asuntolan, Ritoniityn palvelukodin, Norolan ryhmäkodin ja Passelin toimintakeskuksen henkilökunnilta. Kyselyssä kartoitan Palokan alueen kiertävän päivätoiminnan merkitystä asiakkaiden, henkilökunnan ja toimintayksiköiden näkökulmasta. Lisäksi kartoitan toiminnan mahdollista tulevaisuutta.

Tämän kirjeen mukana on kyselylomake ja palautuskuori, johon toivon teidän vastaavan. Vastauksenne käsitellään nimettöminä ja yksittäisten lomakkeiden tiedot ovat vain tutkijan käytössä.

Vastaukset voitte palauttaa suljetussa palautuskuoressa vastauksille varattuun isoon kirjekuoreen toimipisteessänne.

Toivon vastauksianne 23.9.2009 mennessä.

Kiitos teille ajastanne!

Terveisin,
sosionomiopiskelija Jarmo Korhonen
puh.xxx
sähköpostiosoite

Liite 2. Kyselylomake (muokattu)

Kysely Palokan alueen kehitysvammapalvelujen toimipisteiden henkilökunnille Palokan alueella järjestettävästä kiertävästä päivätoiminnasta

Ohjeet vastaajille

Vastaa kysymykseen rastittamalla annettujen vastausvaihtoehtojen joukosta se, joka parhaiten vastaa sinun mielipidettäsi tai tilannettasi.

Useissa kysymyksissä on jatkokysymys tai avoin vastaustila. Vastaa näihin kysymyksiin kirjoittamalla vastaus omin sanoin tähän tarkoitukseen varatuille riveille.

1. Ikäsi?

- ☐ alle 25 vuotta ☐ 26–35 vuotta ☐ 36–45 vuotta
☐ yli 45 vuotta

2. Kuinka paljon sinulla on kaiken kaikkiaan kokemusta kehitysvammatyöstä?

- ☐ alle vuoden ☐ 1-3 vuotta
☐ 4-10 vuotta ☐ yli 10 vuotta

3. Kuinka paljon sinulla on kokemusta Palokan alueen kiertävästä päivätoiminnasta?

- ☐ alle vuoden ☐ 1 vuosi ☐ yli vuosi

4. Koulutuksesi?

5. Onko Palokan alueen kiertävä päivätoiminta mielestäsi tarpeellista kehitysvammaiselle aikuiselle?

☐ Kyllä ☐ Ei

Miksi? Perustele.

6. Arvioi kiertävän päivätoiminnan tarpeellisuutta kehitysvammaiselle aikuiselle eri elämäalueilla. (5=erittäin tarpeellista, 4=melko tarpeellista, 3=ei mieltä, 2=melko tarpeetonta, 1=tarpeetonta)

Sosiaalisten suhteiden tukemisen kannalta	54321
Arjen taitojen oppimisen kannalta	54321
Arkipäivän rytmittämisen kannalta	54321
Mielekkään tekemisen järjestämisen kannalta	54321
Mielenterveyden tukemisen kannalta	54321
Toimintakyvyn ylläpitämisen kannalta	54321
Jonkin muun asian kannalta	

7. Arvioi kiertävää päivätoimintaa asiakkaan näkökulmasta.

Mitkä asiat olet kokenut toimiviksi kiertävässä päivätoiminnassa asiakkaan kannalta?

Mitkä asiat vaativat kehittämistä kiertävässä päivätoiminnassa asiakkaan kannalta?

8. Arvioi kiertävää päivätoimintaa oman työsi näkökulmasta.

Mitkä asiat kiertävässä päivätoiminnassa olet kokenut toimiviksi oman työsi kannalta?

Mitkä asiat kiertävässä päivätoiminnassa vaativat mielestäsi kehittämistä oman työsi kannalta?

9. Arvioi kiertävää päivätoimintaa oman toimipisteesi näkökulmasta.

Millaista hyötyä koet kiertävän päivätoiminnan tuoneen toimipisteellesi?

Kiertävän päivätoiminnan ohjaajan työskennellessä toimipisteessäsi, voitko ajatella osallistuvasi toimintaan kiertävän ohjaajan kanssa?

☐ Kyllä ☐ Ei

Miksi? Perustele.

Oletko valmis kehittämään kehitysvammaisten asiakkaiden päivätoimintaan toimipisteessäsi?

☐ Kyllä ☐ Ei

Jos vastasi kyllä, niin miten kehittäisit päivätoimintaa toimipisteessäsi? Jos vastasit ei, niin miksi et ole valmis kehittämään päivätoimintaa toimipisteessäsi?

10. Arvioi kiertävän päivätoiminnan tulevaisuutta.

Miten tarpeellisenä koet kiertävän päivätoiminnan jatkumisen Palokan alueella?

☐ erittäin tarpeellisenä ☐ melko tarpeellisenä ☐ ei mielipidettä
☐ melko tarpeettomana ☐ tarpeettomana

Tarvitaanko mielestäsi kiertävän päivätoiminnan ohjaajia lisää Jyväskylän kaupungin alueelle?

☐ Kyllä ☐ En osaa sanoa ☐ Ei

Miksi? Perustele.

11. Millaista osaamista kiertävän päivätoiminnan ohjaaminen mielestäsi vaatii?

Onko vielä jotain muuta mitä haluaisit sanoa kiertävästä päivätoiminnasta?

Kiitos vastauksistasi!